

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Marek Ratajczak – Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

Standardy kształcenia wyższego – perspektywa
polska i europejska

Poznań, 8.06.2006

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Studia wyższe ekonomiczne w Polsce

Wyszczególnienie	Rok akademicki		
	1988/1989 (1)	2004/2005 (2)	(2) / (1) (w %)
Liczba studentów (w tys.)	356,4	1926,1	540,4
w tym w zakresie ekonomii i zarządzania	34,9	503,2	1441,8
Studenci studiujący w trybie (w %)			
- dziennym	76,5	47,9	62,6
- zaocznym	22,6	47,4	209,7
w tym w zakresie ekonomii i zarządzania w trybie (w %)			
- dziennym	71,6	33,3	46,5
- zaocznym	27,5	62,4	226,9

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Wyszczególnienie	Rok akademicki		
	1988/1989 (1)	2004/2005 (2)	(2) / (1) (w %)
Liczba absolwentów (w tys.)	50,0	384,0	768,0
w tym w zakresie ekonomii i zarządzania	4,4	132,3	3006,8
Absolwenci trybu (w %)			
- dziennego	75,1	37,3*	49,7
- zaocznego	24,1	57,1*	236,9
w tym w zakresie ekonomii i zarządzania w trybie (w %)			
- dziennym	70,0	23,3*	33,3
- zaocznym	30,0	70,1*	233,7

*2003/2004

Model binarny versus model unitarny szkolnictwa wyższego

Model binarny:

- W systemie binarnym występują dwa, w znacznej mierze odrębne rodzaje szkół wyższych. Pierwsze, kształcą na poziomie zawodowym – licencjackim, a drugie, oferują edukację na poziomie magisterskim często wraz z możliwością dalszego kształcenia np. w ramach studiów doktoranckich.
- W klasycznym systemie binarnym, nie zakłada się masowej kontynuacji studiów przez absolwentów kształcenia zawodowego na poziomie magisterskim, a już na pewno nie jako kontynuację automatyczną bez np. okresu przerwy na zdobycie pewnych doświadczeń praktycznych.
- Nie przewiduje się aby szkoły oferujące edukację na poziomie zawodowym mogły - i to licznie - uzyskiwać uprawnienia szkół oferujących edukację na poziomie odpowiadającym polskiemu poziomowi studiów magisterskich.

Model unitarny:

- System unitarny nie wyklucza występowania podobnego podziału szkół, jak w systemie binarnym.
- System nie stwarza przeszkód w masowej kontynuacji studiów przez absolwentów kształcenia zawodowego na poziomie magisterskim, bez konieczności okresu przerwy na zdobycie pewnych doświadczeń praktycznych.
- System dopuszcza ubieganie się przez wszystkie uczelnie o uprawnienia szkół oferujących edukację na poziomie odpowiadającym polskiemu poziomowi studiów magisterskich, po spełnieniu pewnych, głównie kadrowych, wymogów formalnych.

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Tradycyjny system studiów dwustopniowych w Polsce, a dwustopniowość w ramach procesu bolońskiego

Kryteria	Tradycyjna dwustopniowość studiów w Polsce	Dwustopniowość zgodna z systemem bolońskim
Cel	Maksymalizacja liczby studiujących w warunkach ograniczonych nakładów budżetowych	Zwiększenie mobilności studentów zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i w ramach krajowego systemu szkolnictwa wyższego i uelastycznienie systemu studiów
Powszechność	Nie ma charakteru powszechnego	Powszechna (wyjątkiem od reguły są studia realizowane na zasadach zbliżonych do tradycyjnych polskich jednolitych studiów magisterskich)
Związek z odpłatnością za studia	Wyraźnie identyfikowana ze studiami odpłatnymi	Nie jest w ogóle rozpatrywana w kontekście odpłatności

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

<p>Elastyczność studiów związana ze zmianą instytucji edukacyjnej</p>	<p>Występuje w znacznej mierze jako efekt wymuszony różnicą formalnych uprawnień instytucji edukacyjnych (szkoły zawodowe i szkoły z uprawnieniami magisterskimi)</p>	<p>Stanowi integralny i naturalny element systemu</p>
<p>Elastyczność studiów związana ze zmianą obszaru – kierunku studiów</p>	<p>Bardzo ograniczona</p>	<p>Stanowi integralny i naturalny element systemu</p>
<p>Związek z konkretnym trybem studiów</p>	<p>Wyraźna identyfikacja ze studiami niestacjonarnymi, a zwłaszcza zaocznymi. Widoczna zwłaszcza w tradycyjnych jednostkach edukacyjnych oferujących studia jednolite magisterskie na ogół stacjonarne i – w ramach tego samego kierunku – studia w systemie dwustopniowym zaoczne bądź wieczorowe</p>	<p>Brak związków. Wszystkie tryby (dzienne, zaoczne, wieczorowe) w ramach danego kierunku powinny w takim samym zakresie być objęte systemem dwustopniowym</p>

Model scentralizowany a model zdecentralizowany szkolnictwa wyższego

- Model zdecentralizowany:
 - W sferze instytucjonalnej – nie musi być odpowiednika polskiego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z przypisanymi mu funkcjami.
 - Państwo i jego reprezentanci oddziałują na szkolnictwo wyższe głównie poprzez system zasilania budżetowego oraz akceptowanie lub nie różnych inicjatyw środowiskowych.
 - W modelu zdecentralizowanym nie ma potrzeby, a nawet w jakiejś mierze jest to co najmniej trudne, operowanie pojęciem tzw. dyplomu państwowego. Dyplomy są dyplomami konkretnych instytucji edukacyjnych, a poprzez system akredytacji mogą być bezpośrednio (tam gdzie akredytacja jest ściśle powiązana z państwem) lub pośrednio (tam, gdzie akredytacja ma przede wszystkim samorządowy, acz akceptowany przez państwo, charakter) uznawane przez państwo.
 - W modelu zdecentralizowanym znaczną rolę może odgrywać regulacja rynkowa, o ile państwo akceptuje brak koncesjonowania wejścia na rynek oferentów usług edukacyjnych.

- Model zdecentralizowany:
 - Elastyczna i zindywidualizowana polityka wobec różnych instytucji oraz unikanie szczegółowej działalności regulacyjnej, np. w postaci określania obowiązkowych dla wszystkich standardów nauczania.
 - Standardy w systemie zdecentralizowanym są przede wszystkim efektem inicjatyw oddolnych, środowiskowych, a państwo zarówno poprzez działania związane z redystrybucją środków finansowych, jak i akceptowaniem działań akredytacyjnych ma możliwość uznawania lub nie tychże inicjatyw.
 - Model zdecentralizowany szkolnictwa wyższego z natury rzeczy dopuszcza do funkcjonowania na rynku bardzo różnych oferentów usług, od tych bardzo elitarnych i stosujących często bardzo trudne do pokonania bariery wejścia dla potencjalnych studentów począwszy, a na swoistych handlarzach dyplomów skończywszy.

- Model scentralizowany:
 - W sferze instytucjonalnej – podstawową rolę odgrywa odpowiednik polskiego MNiSzW.
 - W skrajnej postaci modelu scentralizowanego państwo nie dopuszcza sektora niepublicznego do uczestnictwa w rynku edukacji na poziomie wyższym.
 - Państwo występuje w roli gwaranta jakości, czego ostatecznym wyrazem jest państwowy dyplom.
 - Logicznym elementem systemu scentralizowanego są niekiedy szczegółowe regulacje dotyczące nauczania, a w tym w postaci powszechnie obowiązujących standardów.
 - Model scentralizowany nie wyklucza różnego rodzaju inicjatyw środowiskowych np. w sferze akredytacji, choć z punktu widzenia państwa jako regulatora rynku edukacji są to działania mniej lub bardziej „mile widziane” jako element oddolnego ruchu na rzecz jakości edukacji, a nie integralny i niezbędny element systemu regulacyjnego bezpośrednio powiązanego z administracją państwową.

A decorative graphic consisting of two groups of three circles. The left group has a solid light purple circle on the left and an outlined light purple circle on the right. The right group has a solid light purple circle on the left, an outlined light purple circle in the middle, and a solid light purple circle on the right.

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

„studia pierwszego stopnia” - studia licencjackie lub inżynierskie, umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności w określonym zakresie kształcenia, przygotowujące do pracy w określonym zawodzie, kończące się uzyskaniem tytułu licencjata albo inżyniera”
(Prawo o szkolnictwie wyższym)

Ekonomiści

Synteza:

„Ekonomiści prowadzą badania w celu udoskonalenia lub opracowania ekonomicznych koncepcji, teorii i metod działania, stosowanych dla zrozumienia i opisywania funkcjonowania narodowych i międzynarodowych rynków dóbr, usług i pracy, stosują posiadaną wiedzę do projektowania polityk ekonomicznych i formułowania sposobów rozwiązywania aktualnych i przyszłych problemów ekonomicznych oraz doradzają w wyżej wymienionych sprawach.

Zadania zawodowe:

- studiowanie, doradzanie i zajmowanie się różnymi zagadnieniami ekonomicznymi, takimi jak: opłacalność produkcji i metody marketingu, krajowe i międzynarodowe trendy w handlu, polityka monetarna, fiskalna i cenowa, zatrudnienie, dochody, produktywność i konsumpcja;
- opracowywanie, analizowanie i interpretowanie danych ekonomicznych z zastosowaniem teorii ekonomicznych, różnorodnych technik statystycznych i innych;
- doradzanie w sprawach polityki ekonomicznej i kierunków działań w świetle przeszłych, obecnych i projektowanych czynników ekonomicznych i trendów;
- przygotowywanie naukowych referatów i raportów;
- wykonywanie prac pokrewnych;
- nadzorowanie innych pracowników”. (Klasyfikacja zawodów i specjalności, www.praca.gov.pl)

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Pytania:

1. Jaki charakter studiów I stopnia
 - zawodowy?
 - akademicki?
2. Co znaczy akademicki, zawodowy?

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Absolwent studiów licencjackich zawodowych na akredytowanym kierunku powinien posiadać kwalifikacje, których zakres określiła samodzielnie uczelnia, definiując sylwetkę absolwenta i wyraźnie określając profil prowadzonych studiów, jako studiów zawodowych. (Standardy Akredytacyjne - Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych)

Absolwent akademickich studiów licencjackich na kierunku zarządzanie i marketing powinien posiadać kwalifikacje, których zakres określiła samodzielnie uczelnia, definiując sylwetkę absolwenta i wyraźnie określając profil prowadzonych studiów, jako studiów akademickich I stopnia. (Standardy Akredytacyjne - Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych)

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Pytania:

3. Czy zawodowy w wyższej szkole zawodowej i zawodowy w uczelni mającej status uniwersytecki bądź do tego statusu aspirującej ma oznaczać to samo?
4. Stopień finalności studiów I stopnia (czy aby być „prawdziwym” absolwentem studiów wyższych trzeba ukończyć studia II stopnia?)

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

„studia drugiego stopnia” - studia magisterskie, umożliwiające uzyskanie specjalistycznej wiedzy w określonym zakresie kształcenia, jak również przygotowujące do twórczej pracy w określonym zawodzie, kończące się uzyskaniem tytułu magistra albo tytułu równorzędnego” (Prawo o szkolnictwie wyższym)

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Pytania:

5. Jaki charakter studiów II stopnia

- uzupełniający wobec stopnia I?
- pogłębiający specjalizację zawodową?
- ogólny - „akademicki”?

„**studia drugiego stopnia**” - studia magisterskie, umożliwiające uzyskanie **specjalistycznej wiedzy** w określonym zakresie kształcenia, jak również przygotowujące do **twórczej** pracy w określonym zawodzie, kończące się uzyskaniem tytułu magistra albo tytułu równorzędnego”

„**studia pierwszego stopnia**” - studia licencjackie lub inżynierskie, umożliwiające uzyskanie wiedzy i **umiejętności** w określonym zakresie kształcenia, przygotowujące do pracy w określonym zawodzie, kończące się uzyskaniem tytułu licencjata albo inżyniera”

Pytania:

6. Obszar kształcenia na I i II stopniu:

- od a1 do z1 na I stopniu i od a2 do z2 na stopniu II, czyli +/- to samo, ale na stopniu II wyższy poziom zaawansowania i wtajemniczenia?
- od a do np. m na stopniu I i od n do z na stopniu II, czyli +/- nowe treści i przedmioty poszerzające obszar kształcenia?
- Od np. 2/3a do 2/3z na I stopniu i od 1/3a do 1/3z na stopniu II, czyli +/- te same przedmioty, czy też obszary edukacji podzielone na część zagadnień prezentowanych na I stopniu i część zagadnień realizowanych w ramach studiów II stopnia?

Pytania:

7. Jak rola kształcenia ogólnego i specjalistycznego?
8. Jaka rola praktyk zawodowych?
9. Możliwość kontynuowania studiów na innym kierunku w ramach nauk ekonomicznych przez absolwentów studiów I stopnia, ale także z zakresu nauk ekonomicznych
10. Możliwość kontynuowania studiów na kierunku w ramach nauk ekonomicznych przez absolwentów studiów I stopnia, ale spoza zakresu nauk ekonomicznych

- „standardy kształcenia” - zbiór reguł kształcenia na studiach wyższych, prowadzonego w różnych formach w ramach kierunków studiów, makrokierunków lub studiów międzykierunkowych” (Prawo o szkolnictwie wyższym)
- „Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określa, w drodze rozporządzenia:
standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, uwzględniające kwalifikacje, jakie powinien posiadać absolwent tych studiów, ramowe treści kształcenia, czas trwania studiów i wymiar praktyk oraz wymagania dla poszczególnych form studiów, a także tryb tworzenia i warunki jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki, uwzględniając zakres treści programowych poszczególnych kierunków studiów wchodzących w skład makrokierunku lub studiów międzykierunkowych oraz dbając o jakość kształcenia;” (Prawo o szkolnictwie wyższym)

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Rola standardów nauczania:

- próba określenia minimalnego progu przyzwoitości?
- ochrona przed nadmiernym zróżnicowaniem procesu edukacyjnego?
- wskazanie pewnego kanonu wiedzy?
- zachęta do szukania differentia specifica poszczególnych uczelni?

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Czy można budować standardy studiów I stopnia bez równoczesnego określenia standardów studiów II stopnia?

Wymagania kwalifikacyjno-zawodowe brane pod uwagę przy przyjmowaniu do pracy

Miejsce wśród wskazań	Wymagania kwalifikacyjno-zawodowe	% wskazań	Miejsce wśród wskazań	Wymagania kwalifikacyjno-zawodowe	% wskazań
1	Znajomość języków obcych	78,7	10	Umiejętności analityczne (m.in.. Analiza ekonomiczna)	59,6
2	Znajomość podstaw informatyki	76,6	12	Znajomość branży, rynku na którym działa firma	51,1
3	Cechy osobowościowe	76,6	15	Sprecyzowane specjalistyczne umiejętności zawodowe	40,4
4	Ogólna inteligencja	68,1	20	Znajomość szczegółowych dziedzin wiedzy specjalistycznej	29,8

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Kryteria doboru kandydata do pracy (duży bank inwestycyjny)

1. **Umiejętności interpersonalne:**
 - Umiejętność pracy w zespole
 - Zrozumienie sytuacji innych ludzi
 - Oddziaływanie osobiste
 - Zarządzanie wywieranym wrażeniem
2. **Umiejętności porozumiewania się**
 - Umiejętność pisemnego komunikowania się
 - Komunikowania się za pomocą mowy
 - Umiejętność słuchania innych
3. **Zarządzanie osobiste**
 - Zorganizowanie
 - Umiejętność przypisywania priorytetów
 - Nieustępliwość i odporność emocjonalna
 - Energia i zapał
 - Dążenie do rozwoju osobistego
4. **Skłonności przywódcze**
 - Model roli
 - Umiejętność motywowania innych
 - Dążenie do brania odpowiedzialności

A decorative graphic consisting of six circles arranged in two rows of three. The top row has a solid purple circle on the left, an outlined purple circle in the middle, and a solid purple circle on the right. The bottom row has a solid purple circle on the left, an outlined purple circle in the middle, and a solid purple circle on the right.

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

5. Intelpekt i umiejętność decydowania

- Osiągnięcia akademickie
- Inicjatywa
- Decyzyjność
- Zdrowy rozsądek

6. Wiedza i umiejętności biznesowe

- Nastawienie komercyjne
- Wiedza i umiejętności w dziedzinie finansów
- Umiejętność pracy z komputerem
- Umiejętność współpracy z klientem

Idealny kandydat to:

1. Absolwent renomowanej uczelni z dobrą historią osiągnięć akademickich
2. Osoba mająca umiejętności pracy w zespole, pracy z innymi ludźmi
3. Osoba mająca ogólną łatwość komunikowania się
4. Osoba potrafiąca organizować swoje działanie, myślenie, wygląd, dążąca do rozwoju osobistego
5. Osoba odporna na trudności, nieustępliwa, entuzjastycznie nastawiona na osiągnięcie celów
6. Osoba mająca skłonności przywódcze, dążąca do brania odpowiedzialności
7. Osoba posiadająca pewien zasób wiedzy technicznej (komercyjnej, finansowej, komputerowej)

Wizja studiów ekonomicznych

- Kształtując studia ekonomiczne przed wszystkim należy mieć na uwadze interes absolwentów -szanse realizacji ich życiowych aspiracji w pracy zawodowej i działalności gospodarczej na własny rachunek.
- Wobec niemożności przewidzenia z wieloletnim wyprzedzeniem sytuacji na rynku pracy w zakresie poszczególnych specjalności, kształcenie winno być profilowane szeroko z możliwością pogłębienia wybranej specjalności w końcowym etapie studiów, a zarazem ukierunkowane na przekazanie metodycznych podstaw oraz nawyków kształcenia ustawicznego.

- Doskonaląc metody nauczania należy zwracać uwagę na konieczność kształtowania szczególnych umiejętności, którymi winien się wykazywać absolwent uczelni wyższej, takich jak: umiejętności poznawcze, rozwiązywania problemów, uczenia się, komunikacji interpersonalnej, pracy zespołowej, podejmowania ryzyka, kierowania zespołem.
- Plany i programy kształcenia w większym niż dotychczas stopniu winny uwzględniać wiedzę o człowieku, jego zachowaniach i szeroko rozumianej kulturze, rozwijanie wrażliwości na wartości społeczne, kształtowanie umiejętności rzetelnego i uczciwego współdziałania w grupach pracowniczych z partnerami zewnętrznymi, a także wiedzę prawniczą jako składowe wiedzy ekonomisty i menedżera.

Źródła slajdów:

Slajdy:

- 2-3: dane GUS
- 11,16, 18, 21: Prawo o szkolnictwie wyższym
- 12: Serwis Urzędów Pracy, www.praca.gov.pl
- 14: Standardy Akredytacyjne Fundacji Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych
- 24 : B. Minkiewicz, P. Bielecki, Kwalifikacje absolwentów SGH a potrzeby rynku pracy – opinie środowisk gospodarczych, w: J. Dietl, Z. Sapijaszka (red.), Wyzwania Unii Europejskiej dla postaw, umiejętności i wiedzy przyszłych menedżerów, FEP, Łódź 1999.
- 25 -26: A. Miciński, oczekiwania współczesnego biznesu wobec umiejętności absolwentów wyższych uczelni (Wybrane spostrzeżenia z banku inwestycyjnego Schroeders), w: J. Dietl, Z. Sapijaszka (red.), Wyzwania Unii Europejskiej dla postaw, umiejętności i wiedzy przyszłych menedżerów, FEP, Łódź 1999.
- 27-28: R. Niestrój, Model kształcenia na Wydziale Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Krakowie, w: E.Panek (red.), Kierunki studiów ekonomicznych – stan obecny i propozycje zmian, FPiAKE, FEP, Warszawa 2002.

Studia dwustopniowe w edukacji ekonomicznej

Dziękuję za uwagę

m.ratajczak@ae.poznan.pl